

Pygmalion-, Galatea- en Golem-effect van verwachtingen

Verwachtingen omvatten de conclusies die leraren trekken over de huidige en de toekomstige leerprestaties en het gedrag van hun leerlingen (Good & Brophy, 1997).

Verwachtingen van leraren hebben verschillende effecten op het leren van hun leerlingen: lage verwachtingen hebben een negatief effect op het leren van die leerlingen, hoge verwachtingen hebben een positief effect.

Hoge verwachtingen: het Pygmalion-effect en het Galatea-effect

Het Pygmalion-effect en het Galatea-effect treden op bij hoge verwachtingen ten aanzien van een ander respectievelijk jezelf.

Pygmalion en Galatea

In een Grieks mythologisch verhaal, verteld door Ovidius, was Pygmalion koning van Cyprus en beeldhouwer. Op een gegeven moment maakte hij een ivoren beeld van de voor hem perfecte vrouw en hij noemde haar Galatea. Hij werd verliefd op het beeld. Op een feest ter ere van Aphrodite, de godin van de liefde, sprak hij de wens uit dat de goden hem een vrouw zouden geven, die leek op zijn ivoren vrouw. Aphrodite gaf aan dat zijn wens zou inwilligen. Pygmalion ging naar huis en kustte het beeld en het beeld kwam tot leven. Pygmalion en Galatea trouwden. Dit verhaal laat zien hoe een sterke wens of geloof (bij Pygmalion) in een positieve uitkomst invloed heeft op wat er gebeurt, in dit geval het tot leven komen van het beeld.

Het fenomeen dat leerlingen een goed resultaat behalen omdat de leraar gelooft in hun vermogen om dat resultaat te behalen, heet in het onderwijs het Pygmalion-effect.

Het Galatea-effect houdt in dat als iemand hoge verwachtingen heeft van zichzelf, dat een positief effect heeft op zijn of haar resultaten (Rowe & O'Brien, 2002). In dit geval zorgden de sterke wil en het verlangen van Pygmalion naar Galatea ervoor dat Aphrodite zijn wens inwilligde.

Lage verwachtingen: het Golem-effect

Net zoals hoge verwachtingen iemands prestaties beïnvloeden, doen lage verwachtingen dat ook. Als leraren lage verwachtingen hebben van de prestaties van hun leerlingen, heeft dat een negatief effect op hun leren. Dat heet het Golem-effect. De naamgeving heeft net als het Pygmalion-effect en het Galatea-effect haar oorsprong in de mythologie.

Golem

In een mythologisch verhaal maakt rabbijn Loew van Praag in de 16e eeuw een monster van klei en wekt dat tot leven (Wolf, 1974). Om te voorkomen dat het monster alles kapotmaakt, sluit hij Golem op elke sabbat op. Op een keer vergeet de rabbijn dat; Golem maakt amok en wordt vernietigd. Golem is in dit verhaal het symbool van lage verwachtingen, die een negatief effect kunnen hebben op leren.

In het onderwijs ontstaat het Golem-effect als leraren lage verwachtingen hebben van hun leerlingen op basis van hun indruk van die leerlingen. Als gevolg daarvan communiceert de leraar lage verwachtingen naar deze leerlingen. Daardoor verwachten deze leerlingen minder van zichzelf, ontwikkelen zij een lagere motivatie, leveren zij minder inspanning en presteren zij op een lager niveau (Babad, Inbar & Rosenthal, 1982).. Deze slechte prestaties versterken de lage prestatieverwachtingen van zowel studenten als leraren en versterken het Golem-effect (Rowe & O'Brien, 2002). Daarmee is het Golem-effect een self-fulfilling prophecy.

Een illustratie van lage verwachtingen: ik heb gewerkt als orthopedagoog en leraar op een school met overwegend leerlingen met een migratieachtergrond en laagopgeleide ouders. Ik had een collega die er prat op ging dat hij al in de eerste klas kon zeggen welke leerlingen het niet zouden redden tot het eindexamen. Hij stak zijn mening ook niet onder stoelen of banken. Hij kreeg (daardoor) vaak gelijk.....